

Милутин Б. Ђуричковић

УДК 821.163.41.09-1 Попадић Н.

Висока школа за васпитаче струковних студија

Алексинач

## ПОЕЗИЈА НЕДЕЉКА ПОПАДИЋА ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

*Ајсџракџ:* У овом раду биће речи о последњој песничкој књизи *Пошаљи више џу џоруку* Недељка Попадића (1961), која се појавила у издању Витеза (Београд, 2014). Ради се, углавном, о новим песмама, али и о неким старим антологијским насловима препознатљивим из претходних књига. Обогаћено фотографијама са интернета, обимним предговором Љубомира Ђорилића, поговором Миле Мутавцић, као и кратким изводима из књижевне критике о поезији Недељка Попадића, ово издање представља вредан и значајан издавачки подухват, који још једном потврђује да се ради о аутору из самог врха наше савремене поезије за децу и младе. Једна од главних карактеристика и поетичких особености Попадићеве лирике јесте њена жанровска флексибилност и хибридноста, односно могућност да стихове са подједнаким интересовањем могу читати и деца и одрасли читаоци.

*Кључне речи:* дете, поезија, игра, родољубље, љубав, интима.

Једно велико поглавље у савременој српској поезији за децу завршава се са Драгомиром Ђорђевићем, а друго пак започиње са Недељком Попадићем (1964) и његовом разнородном лириком за младе. Модерној поезији Попадић је удахнуо нову свежину, изражајну виталност и самосвојност, а када је о утицајима реч онда се донекле може говорити о извесним паралелама и заједничким својствима са Љ. Ршумовићем и Д. Ђорђевићем. Прихвативши модернистичка начела тзв. београдске школе песника (игра, хумор, нонсенс, каламбури), Попадић је за релативно кратко време издио у сам врх читаности и популарности, освајајући тако срца и пажњу читалаца, а не/ретко и књижевне критике (В. Марјановић). Објавио је следеће књиге:

- *Ко ће клолна да насмеје* (1992),
- *Тајна, немој да будеш ловац* (1993),
- *С нама више нема шале* (1993),
- *Победа* (25 издања, тираж 200 000),
- *Дечак и џланина* (1996),
- *Срце служи да се дружи* (1996, 1997),
- *Три јаблана* (1998),
- *За сва времена* (2001),

- *Сав сам од сјајакла, сав сам од ђене* (6 издања),
- *Чему служи срце* (2001),
- *Ја сам твој друћ* (2003),
- *Песме* (2006),
- *Београдски Том Сојер* (2007),
- *Сан* (2008).

Приредио је и неколико зборника: *Најлејше из Вићеза 1–3* (2009, 2010, 2014), *Вићезов фестивал поезије за децу – Најлејше ђесме за децу учесника фестивала* (2006), *Сви у најаг – сјорћски цвешник* (2005), *Избор из савремене књижевности за децу и антологију 111 љубавних ђесама* (1998). Заступљен је у заједничкој књизи поезије *Крила вићезова* (2003) са Трифунувићем, Ршумовићем, Зупцем и Одаловићем. Такође, присутан је у многим антологијама савремене српске поезије за децу и младе, у лектури, читанкама и сл. Покретач је и оснивач Београдског фестивала писаца за децу „Витезово пролеће”. Оснивач је и главни и одговорни уредник књижевног часописа за децу *Вићез* (2001). Добитник је значајних награда и признања („Витез од Чарапаније”, „Златно звонце популарности Стара маслина”, „Булка”, „Песников прстен”, „Вукова повеља”). Многе песме су му компоноване и награђиване на дечјим музичким фестивалима. Покренуо је едицију „Дечја литература” у издавачкој кући Дата статус из Београда. Био је оснивач и уредник часописа за децу *Злаћно ђеро* у Бањалуци. Скоро све песме објавио је у *Полићници за децу*.

Изградивши сопствену и препознатљиву поетику, Попадић негује модеран и савремен песнички говор, у коме лирски субјект има изразито дечије гледиште, које је у зависности од ситуације типизирано или индивидуализовано. Кроз шалозбуљну игру, педагогију слободе и међусобно уважавање дечијег/младачког бића, овај песник ствара својеврсну историју и митологију урбаног детињства, у коме су живот и љубав, породица и родољубље на првом месту. Као добар познавалац психолошког и емотивног профила данашње деце и омладине, Попадић њиховом свету приступа отворено и једноставно, са љубављу и дубоким уважавањем, поштујући све етичке и друге феномене који детињство и младост чине таквим каквим заиста јесу. По својој популарности, естрадном призвуку и рецепцијском феномену, Попадићева лирика за децу и младе је врло пријемчива и комуникативна, понекад антићевски обојена, а директни сусрети са читаоцима су прави уметнички и сценски доживљаји. Његова поезија има наглашену наративну димензију, у смислу да се у њој нешто прича и укратко приповеда на духовит, сетан, интиман или социјално-критички начин, да би се тек на крају, након многих заплета, недоумица, реторичких питања и психолошке напетости, успоставило коначно решење и одговор/порука на одређену

тому. То показује и „Морнарска песма”, која има дванаест нумерисаних кратких целина и својом структуром умногоне подсећа на поему.

У обимном и надахнутом предговору „Мајсторски рукопис емоција Недељка Попадића” Љубомир Ђорилић, поред осталог, наглашава да емоционалност чини главно лирско обележје ове поезије. „Све Попадићеве песме из ове књиге одликује емоционална мушка еуфорија. И кад опевају размену љубавних порука, љубави неизречене, изненада пробуджене, скривене у најдубљој дубини душе. Свака љубав из Попадићеве песме скрива бисере на дну великог океана неспокоја. Попадићев заљубљени јунак не таји љубав пред другима, али пред њом да, јер би могла да изгуби нешто од своје лепоте и драме ишчекивања њене љубави. У ишчекивању се лирски јунак осећа час тријумфално, час безвредно, али важно...” (8).

У поговору „Песме љубави и родољубља Недељка Попадића”, Мила Мутавцић апострофира патриотизам и националну димензију, при чему се исказује забринутост актанта због судбине своје земље. „Песник је мајстор дескрипције. Строфе су мелодичне, захваљујући укрштеној рими. Ритам сваког стиха је прецизан и то песму чини певљивом. Посебан квалитет његових песама подразумева да ће у њима свако моћи да препозна себе, али ће их најбоље доживети само они који их чују у извођењу аутора. Тек тада је то за публику прави уметнички доживљај – празник” (151). Слично запажа и Воја Марјановић: „Свуда: на промоцијама књига, у школским салама, на свечаним приредбама, на фестивалским скуповима, у интимним атмосферама учионица, на палуби брода, у кафанској средини, на трговима и песничким седељкама – свуда је ова песма освајала слушаоце. Овај песник не само да има шта да каже својим стихом, он уме то и да каже” (Марјановић 1997: 9).

Ова књига, такође, обухвата и кратке изводе појединих књижевних критичара, песника и професора: Матије Бећковића, Воје Марјановића, Душка Крмпотића, Спасоја Граховца, Раше Попова, Рајка Јоличића, Јасмине Станковић, Саше Божовића, Младенке Батинић, Александра Аранђеловића и Слободана Станишића. Књижевна критика је, ипак, остала дужна Недељку Попадићу, јер његова поезија својим квалитетом и уметничким вредностима то и те како заслужује. Осим Воје Марјановића, скоро нико се часно ни озбиљно није бавио његовим књигама. Занимљиво је, такође, да се Попадић, осим у поезији за децу и младе, није огледао ни у једном другом жанру или врсти. Од прве до (за сада) последње књиге остао је веран и доследан својој поетици, свом стваралачком путу и тематици.

Оно што се већ на први поглед запажа у његовој поезији за децу и младе јесте наглашена интима и субјективни тон, али, са друге стране, и судбинска преокупираност општељудским и историјским питањима (Косово, Србија, свет). На моменте нежна и суптилна, а истовремено духовна и танана, Попадићева лирика има и трагова немирења са постојећим стањем,

па отуда потичу бројни елементи бунта и пркоса („Борбена”, „Без наслова”). Без икаквих подела на идејно-тематске целине, складно римовани и версификацијски доведени скоро до перфекције, Попадићеви стихови сеизмографски бележе сваку значајну промену, доживљај и појаву из унутрашњег и спољашњег света, што се поима као својеврстан лирски дневник или каталог збивања у песниковој души.

Иако се ради о новим и старим песмама („Три јаблана”, „Чему служи срце”), овај избор (154 стране) представља неку врсту песничке рекапитулације из различитих фаза развоја (1992–2014). Примећује се, ипак, да је у појединим Попадићевим збиркама (*Београдски Том Сојер, Ко ће кловна да насмеје, Три јаблана, Чему служи срце*) доминантна знатно већа доза игре и хумора, инфантилизма и оптимизма, док у овом за сада последњем наслову и те како доминирају елементи критицизма и ангажованости, бунта и родољубља („Поскупела струја, вода... / Косово ће да се прода”).

То донекле говори да је аутор у тесној стваралачкој спрези са временом и простором око себе, па и ако се обраћа деци и младима, он то чини етички одговорно и врло промишљено. Обухватајући драматичност и неизвесност историјског тренутка и националног искушења, песник је свакако на страни деце, али, такође, и правде, и истине, и нескривеног патриотизма, чиме испољава висок степен моралности и интелектуалне снаге. Но, и поред тога, његови стихови нису пуке тираде, жалопојке и јадиковке, већ надахнути усклици пуни оптимизма, химничности и животне узвишености:

*Устај! Даље! У даљине!  
Није ми ње, није жао.  
Постајојши да њеваш сине...  
Песме сам њи, њесме гао!*

Другим речима, песме у себи садрже снажан печат времена у коме су настале, што је својствено малом броју песника за децу и младе (Ерић, Одаловић). Попадић тиме показује свој стваралачки и етички однос према историји и традицији, те према животу и свакодневном окружењу, потврђујући да је „прави песник увек у служби народа” (Црњански). Изједначивши поезију и живот као личну судбину („Од очаја па до сјаја”, „Не питај”), Попадић не/свесно нагиње ка стваралаштву за одрасле, при чему открива своја духовна и лирска расположења, са полемичким и бунтовничким тоновима против актуелног друштвено-политичког поретка у земљи и свету („Шта сам све рекао једном царинику”).

У овим песмама све врви од живота и снаге, од љубави и ведрине, а понекад и сете и меланхолије (често бризне у плач). У тематско-мотивском смислу доминирају следеће целине:

- а) љубавна („Моја љубав”, „Живела Ана”, „Име њено”),
- б) родољубива („Наша песма”, „Борбена”),
- в) социјална („На семафору”),
- г) историјска („Карађорђе”),
- д) религијска („Молитва”, „Разговор са Богом”),
- ђ) породична („Из сна”, „Никад нећу одрасти”),
- е) хумористичка („Фебруарска песма”),
- ж) спортска („Гол”, „Никад више”),
- з) интимистичка („Морам да дођем”, „Још”, „Е ово неће”),
- и) симболичка („Мишеви туђе животе живе”, „Феникс”),
- ј) поучна („Неки те не воле људи”, „Шта је образ”)...

Љубавно осећање је, међутим, једно од опсесивних у овој књизи, те певање у првом лицу јединине дочарава закупљеност младог заљубљеног дјића, које у складу са достигнућима савремене техничке цивилизације (СМС поруке, фејсбук, твитер) успоставља неопходну комуникацију са вољеном особом („Пошаљи више ту поруку”, „Фејсбушка песма”). У таквом колоплету стварног и нестварног, урбаног и модерног, одиграва се емотивна драма двоје младих, која је типизирана, сва у ишчекивању и психолошкој напетости да се огласи друга страна:

*Поруку ми она шаље  
да је хладно и да зеде.  
А ја ћућим, мудро слућим...  
Одговорим: - И ЈА ТЕБЕ!*

Укрштањем хуморног и озбиљног, конкретног и апстрактног, Попадић се једним делом приближава поезији за одрасле, што његовим баладама даје посебан смисао и значење („Нема више Павла аласа”, „Мој професор стари”). Јесењински искрено и топло, а разбарушеним слободним стихом налик Преверовом, Попадић описује свеколике догађаје и доживљаје из свог детињства, као и прве љубави из доба младости („Морам да дођем”, „Док чекам да дође из позоришта”). Дионизијски распеван, темпераментан и дубоко емотиван, он поседује богату доживљајну перцепцију за разнородна збивања у личном (детињство, младост) и колективном животу (породица, школа, стадион). Сугеришући психолошке промене у детињој и младалачкој души, песник тиме истовремено указује и на укупна егзистенцијална и етичка дешавања у свом окружењу („Е ово неће”). Иако се ради о песмама за децу и младе, овде је утицај колективно несвесног прилично изражен, а појаве и представе из физичког света преносе се на раван дечије перцепције и знатижеље. Таква семантичка слојевитост и дуалистички приступ одређеним темама и мотивима обележени су микро и макро пројекцијама, односно

положајем јединке (песника) и завичаја (града) у ововременом тренутку.

Архетипске слике (Карађорђе), митски садржаји (Косово) и савремена збивања (Србија) чине битне поетичке одреднице Попадићеве поезије, у којој врло снажно бивствује и *homo religiosus* („Молитва”):

*Нек бескућници скровишиће нађу!  
Обуздај буру, сачувај лађу.  
Где јод да бесни – ујаси вајру!  
Сјаси њалају, цијанску шајру...*

*Горе, доле!  
Десно, лево!  
Помози свима,  
Маријо Дево!*

Ова јединствена и антологијска песма, са кратким рефреном који се понавља четири пута, предочава ауторов однос и хуманистичку визију према свим људима, без обзира на њихову веру и расу, порекло и језик. Универзалне духовне вредности овде и те како долазе до свог пуног изражаја и значења, при чему поједине стихове доживљавамо као опомену и позив на љубав и разум, мир и толеранцију. Актуелизацијом текућих догађаја, песма за децу и младе подиже се на већи семантички ниво, који не само да повећава ефекат симболичког дејства, већ указује на успелу синтезу свакодневног и историјског, митског и инфантилног („Галеб”, „Брод”). Песников активизам недвосмислено указује на антиномију добра и зла, а све то кроз хуманистичку визију и одбрану основних људских вредности („Чему служи срце”).

На тај начин се показује брижност као обавеза према будућим покољењима и судбинама других, што заправо означава ангажовање и висок степен песникове самосвести. Показујући да је песник „свест свог времена”, Попадић уједно разматра и поједине етичке ставове, које јасно именује и конкретизује (Хашим Тачи), без обзира на то да ли се обраћа младом или одраслом читаоцу. Отворен и наивно искрен према свима, првенствено према себи и свету око себе, песник досеже висок домет имагинативно-интуитивних понирања у материју којом се бави, потврђујући још једном да је реч о универзалној метафори о детету, односно о човеку и његовом удесу и положају у свеколиком свету отуђености („Нишава”). Кроз ту и такву призму детињство није приказано као аркадија, бајковити простор или безбрижна оаза игре и среће, већ, напротив, као сурово и немилосрдно попршште, тј. арена, у којој поред благости и добротe има много зала и суровости. Отуда у Попадићевој поезији доста сете, меланхолије и сумора, али у томе нема незнања, моралног клонућа и песимизма („Бежи од мене”).

Ова књига потврђује Бодлерову мисао да је уметност само поновно нађено или сопственом вољом успостављено детињство. Наиме, Попадићев свет детињства се изједначава са конкретним и историјским светом, као својеврсним духовним простором, у коме се властита животна искуства пројектују кроз инфантилизацију и оживљавање давно минулих слика, које Башлар назива „нашим најлепшим пејзажима”. У Попадићевој поезији има доста (ауто)биографских елемената у буквалном и пренесеном значењу, што значи да се кроз поједине стихове може пратити његов животни пут, сазревање и прерастање у свет одраслих („Од очаја па до сјаја”, „Чекање”). Носталгични повратак детињству открива одређене социјалне односе и манифестације, према којима аутор није остао равнодушан и затворених очију (*Ма није важно што што нас деле, / ни што ће рамије нове да сјаве...*). Људска саосећајност и идентификација са судбинама оних који нису у могућности да се бране представља идеал и значајну семантичку окосницу појединих песама, у којима се уверљиво постиже непосредност доживљаја и фигуративна сликовитост („Три јаблана”, „Морском псу”).

Сентиментална и исповедна поезија Недељка Попадића пуна је слутње, стрепње и немира, са меланхоличним погледима на живот, што и није толико својствено поезији за децу и младе. Па ипак, у тематско-мотивском репертоару преовладава оптимизам и вера у љубав и лепоту, истину и правду, са реминисценцијама и ретроспективним погледом у прошлост („Карађорђе”) и критичком нотом према садашњости („На семафору”).

Таквим приступом песник потврђује Елиотову тежњу ка традицији, при чему се, у ствари, постиже симболичка трансформација ширег етичког искуства, које је данас деци и младима и те како потребно. Лична и колективна драма подигнути су на општи ниво, мада у многим песмама нема толико имагинације или фантазмагорије колико је реч о збиљи, о лирским реконструкцијама и реалистичким детаљима из нашег свакодневног живота. Поједини наслови, заправо, настали су неким поводом или пригодом, па отуда у себи носе обележја одређеног тренутка и трагова у њему („Гол”, „Шта сам све рекао једном царинику”). У оваквим стиховима фактографски је описан сензибилитет тинејџера и фудбалских навијача, чија су искуства и психологија масе дочарани врло упечатљиво и аутентично.

Естрадни песнички исказ, довољно комуникативан и непосредан, а са друге стране лишен свега непотребног и сувишног, обезбедио је Попадићевој поезији бољу пријемчивост, спонтаност и препознатљивост, што уједно чини и њену основну одлику. Поезију за децу и младе Недељка Попадића прожима и интегрише судбина народа и друштва (*Нисам на њућем кад тамо ућем / и све се ојетџ Срдија зове!*), па се стога може условно говорити о тзв. привиду документарности и ангажованости, која илуструје човекову „борбу непрестану” и етички активизам.

Овим издањем Попадић је још једном потврдио да је изузетан и расан песник за децу и младе, који ствара споро и полако и који већ има свој формиран и јасно профилисан свет детињства, пун игре и хумора, љубави и ведрине, али, исто тако, и сете и меланхолије. У извесној мери Попадић пише поезију као хроничар свог живота и времена, указујући при том на поједине тренутке новије историје, нарочито оне преломне и значајне за нашу земљу. Делимични изостанак критичке рецепције не ремети његову популарност и естетско-уметничке вредности дела, које су неспорне и врло присутне.

*Пошаљи више њу њоруку* представљена је као „нова књига најчитанијег српског песника” и штампана је у тиражу од 3.000 примерака, што је за данашње (не)прилике права реткост. Узев у целини, ово је несумњиво једна од најзначајнијих песничких књига за децу и младе која се код нас појавила у последње време.

#### ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Марјановић (1996): Воја Марјановић, *Мој њољег*, О књигама за децу и младе, Београд: БМГ.

Милинковић (2014): Миломир Милинковић, *Историја српске књижевности за децу и младе*, Београд: Bookland.

Попадић (1997): Недељко Попадић, *Срце служи да се дружи*, Горњи Милановац: Дечје новине.

Попадић (2014): Недељко Попадић, *Пошаљи више њу њоруку*, Београд: Витез.



Milutin B. Đuričković  
College for Preschool Teachers  
Aleksinac

## NEDELJKO POPADIĆ'S POETRY FOR CHILDREN AND YOUTH

*Summary:* The paper deals with the latest collection of poems *Send the message* written by Nedeljko Popadić (1961) and published by "Vitez" (Belgrade, 2014). The collection mainly consists of new poems, but also includes some poems which were already published in previous collections. The edition is enriched with photographs from the Internet, extensive foreword by Ljubomir Ćorilić and afterword by Mila Mutavdžić, as well as with short extracts from literary critiques on Nedeljko Popadić's poetry. This collection represents a very valuable and important literary work, which confirms that the author is one of the best contemporary poets in Serbia. One of the main characteristics of Popadić's lyricism is the flexibility and hybridity of genre, i.e. the possibility of being equally interesting both for children and adults.

*Key words:* child, poetry, play, patriotism, love, intimacy.